

Nome Kommune

Ringsevja 30

3830 Ulefoss

Attn: Kommunedirektøren i Nome v/ Rune Engehult

11.08.2025

(Dette brevet er sendt digitalt til ruen0108@nome.kommune.no)

**SAK: Konsekvensutredningen for Fensfeltet
– Innspill fra REE Exploration AS**

Innledning

REE Exploration AS har undersøkelsesrettigheter til områdene Fensbukta 1–5, som utgjør et sentralt og geologisk interessant område på Fensfeltet i Ulefoss. De foreløpige vurderingene fra Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) i 2024 viser klare indikasjoner på betydelige forekomster også innenfor våre områder, noe som styrker grunnlaget for videre utvikling og aktivitet.

Fram til i dag har to aktører, Rare Earth Norway (REN) og REE Minerals, stått for hovedtyngden av undersøkelser, boring og utvikling på Fensfeltet. REE Exploration har i denne fasen operert noe mer i bakgrunnen, men har parallelt bygget opp et faglig fundament og et profesjonelt nettverk. Vi har nå etablert en ny organisasjon med formål å ta en mer aktiv rolle i utviklingen av Fensfeltet, og har konkrete planer om å søke utvinningsrettigheter i nær fremtid.

Vi har, som de øvrige aktørene, fulgt konsekvensutredningsprosessen (KU) tett, og registrert både konklusjonene og det store engasjementet den har utløst lokalt. Det er vår vurdering at denne utredningen, til tross for sin faglige tyngde, også må ses i lys av ny informasjon som har kommet til, og det må foretas noen viktige avklaringer i tiden fremover.

På bakgrunn av dette ønsker REE Exploration å fremme et samlet notat med våre synspunkter, vurderinger og anbefalinger, rettet til Kommunedirektøren i Nome kommune. Notatet tar utgangspunkt i tidligere faglige og politiske vurderinger, og bygger på innsikt fra utredningen, egne analyser og vår forståelse av den geopolitiske og næringspolitiske betydningen av Fensfeltet.

Vi vil nedenfor gå punktvis gjennom våre betraktninger og forslag, med sikte på å bidra til et mer samordnet, realistisk og bærekraftig beslutningsgrunnlag i det videre arbeidet med Fensfeltet.

1. Vurdering av resultatene fra konsekvensutredningen (KU)

Konsekvensutredningen for Fensfeltet har vurdert fire alternative områder for etablering av infrastruktur og deponi i tilknytning til framtidig mineralutvinning: Bærevann, Dagsrud, Nukedalen og Vinsås. Hvert område er behandlet med hensyn til naturverdier, landskap, miljøbelastning, nærhet til bebyggelse, teknisk gjennomførbarhet og konsekvenser for lokalsamfunn.

Det fremkommer tydelig i KU-en at:

- Bærevann og Dagsrud har betydelige miljømessige utfordringer, inkludert konflikt med verneverdige områder, myrlandskap, viktige vassdrag og nærhet til befolkning. Disse områdene fremstår som lite egnet for videre utvikling.
- Nukedalen og Vinsås kommer bedre ut i vurderingene, og utredningen åpner eksplisitt for at disse kan være aktuelle for videre avgrenset planlegging, forutsatt grundigere stedstilpassede vurderinger.

Det er vår vurdering at KU-en gir en solid indikasjon på hvilke områder som bør fases ut av videre planlegging, og hvilke som kan videreutvikles med nye forutsetninger. Samtidig registrerer vi at flere forhold har endret seg etter at KU-en ble fullført:

- Det reelle arealbehovet er nå redusert, som følge av at en enkelt aktør har kommet med ny informasjon om behov. Dette gir nye muligheter for konsentrasjon og nye vurderinger.
- KU-en bygger på forutsetninger om et samlet areal på ca. 4 km², men i realiteten er det nå i flg. REN kun behov for ca. 2,5 km².
- Denne vesentlige endringen i forutsetningene styrker behovet for en ny og mer målrettet vurdering av de områdene som allerede peker seg ut som best egnet, Nukedalen og Vinsås.

REE Exploration mener at Nome kommune i sitt videre arbeid bør legge til grunn resultatene fra KU-en, men også justere vurderingsgrunnlaget i tråd med ny informasjon, og konsentrere videre arbeid til de mest gjennomførbare alternativene innenfor det arealet som faktisk trengs.

2. Hva en konsekvensutredning er – og hva den ikke er

Konsekvensutredningen for Fensfeltet er et viktig verktøy. Den gir faglige vurderinger av miljømessige, landskapsmessige og samfunnsmessige konsekvenser for hvert av de fire utredede områdene. KU-en peker på sårbarhet og konflikt, og gir grunnlag for å redusere, avbøte eller unngå inngrep i de mest belastede områdene.

Men det er viktig å være tydelig på hva en KU ikke er:

- Den er ikke en beslutning om hvor en eventuell utbygging skal finne sted
- Den er ikke et uttrykk for prosjektets samfunnsverdi eller strategiske betydning
- Den gir ikke helhetlige anbefalinger om gjennomføringsstrategi, teknologivalg eller samordning mellom aktører

KU-en er i sitt vesen et risikokart, ikke et veikart. Den har som mandat å avdekke konsekvenser, særlig negative, ikke å identifisere gevinster, muligheter eller fordeler. Det betyr at den utelukkende vektlegger det som belaster natur og samfunn, ikke hva prosjektet faktisk kan bidra med.

REE Exploration mener det er avgjørende at Nome kommune, i den videre politiske behandlingen, har et bevisst forhold til KU-ens formål og begrensninger. Det er fullt mulig, og helt nødvendig, å kombinere faglige advarsler fra KU-en med nødvendige vurderinger av industripolitiske, økonomiske og geopolitiske hensyn, som KU-en ikke dekker.

I denne sammenhengen er det også viktig å understreke at et gruveprosjekt nødvendigvis vil medføre negative konsekvenser for natur og omgivelser, uavhengig av hvilket område som velges. En KU vil derfor alltid fremstå kritisk, og bør i større grad suppleres av teknisk og politisk vurderingskompetanse, som ser prosjektets helhet.

3. Fensfeltet – et strategisk prosjekt langt utover Nome

Fensfeltet representerer en unik industrimulighet, ikke bare for Nome kommune, men for Norge og Europa. Med betydelige forekomster av sjeldne jordarter (REE) er feltet et av de mest lovende i Europa, og et av de få stedene på kontinentet hvor disse kritiske råstoffene kan utvinnes i relevant skala.

I lys av den geopolitiske situasjonen, med Europas avhengighet av leveranser fra Kina og andre usikre markeder, har EU og Norge løftet fram sjeldne jordarter som strategisk nødvendige for det grønne skiftet. Materialene er avgjørende for produksjon av elbiler, vindturbiner, forsvarsteknologi og annen høyteknologi.

Utvikling av Fensfeltet kan dermed bidra til:

- å sikre råvareuavhengighet for Europa
- å støtte opp under norsk grønn industriutvikling og teknologi
- å skape langsiktige arbeidsplasser og kompetansemiljøer i Nome og regionen
- å tiltrekke internasjonal interesse og investeringer til området – noe som allerede er i ferd med å skje

KU-en berører ikke disse aspektene, og det ligger heller ikke innenfor dens mandat. Likevel er det helt avgjørende at Nome kommune i sitt videre arbeid og sin konklusjon løfter blikket og ser dette prosjektet i en større sammenheng.

Vi vil sterkt oppfordre kommunen til å vurdere hvordan en utvikling av Fensfeltet, gjennom en samlet og balansert utbyggingsstrategi, kan kombinere bærekraftige naturtilpasninger med stor industripolitisk betydning. Det vil også styrke kommunens mulighet til å søke støtte og forståelse både nasjonalt og internasjonalt.

Dette handler ikke bare om konsekvenser, men om muligheter.

4. Avgangsmasser og deponi – det reelle arealbehovet og veien til sirkulære løsninger

I et gruveprosjekt som Fensfeltet handler ikke det største arealbehovet om selve gruen eller mineralutvinningen, men om hva man gjør med restene. Etter at de sjeldne jordartene er hentet ut fra fjellet, står man igjen med store mengder avgangsmasser, både fin og grov, som må håndteres på en trygg og varig måte.

I REE Explorations vurdering er deponi og massehåndtering den mest avgjørende faktoren for prosjektets gjennomførbarhet og aksept, både teknisk, miljømessig og politisk.

Derfor bør følgende prinsipper ligge til grunn i det videre arbeidet:

- Minimalisere volumet som må deponeres, gjennom bedre separasjonsteknologi og ressursutnyttelse
- Gjenvinne og gjenbruke relevante fraksjoner der det er mulig, som fyllmasser, til byggeformål eller tilbakeføring i gruen
- Innlemme deponiet landskapsmessig, slik at det på sikt kan tilbakeføres til akseptable former og funksjoner
- Sikre lavest mulig risiko for forurensning, utvasking eller erosjon, særlig i nærhet til vassdrag og sårbare biotoper

Med det reduserte arealbehovet (fra ca. 4 km² til ca. 2,5 km²), og med dagens teknologiske utvikling, har man nå en unik mulighet til å tenke nytt og smartere om massehåndtering. Dette bør være et kjernepunkt i Nome kommunes videre prosess.

For REE Exploration vil det være et mål å utvikle en løsning for massehåndtering og deponi som:

- Reduserer miljøbelastningen betydelig
- Tilpasses topografi og geologi lokalt
- Bidrar til å styrke prosjektets legitimitet i befolkningen og hos myndigheter

Vi mener dette er fullt mulig, og vil i vår videre prosjektutvikling prioritere denne dimensjonen høyt.

5. Ett prosjekt – ikke to: Behovet for samordning mellom aktørene

Utviklingen på Fensfeltet har frem til nå vært preget av to aktører. Rare Earth Norway (REN) og REE Minerals har utviklet hvert sitt konsept, med ulike teknologier, løsninger og fremdriftsløp. Dette har vært naturlig i en tidlig fase, hvor ulike tilnærminger utforskes og faglige hypoteser testes.

Men vi står nå ved et punkt i utviklingen der konkurrerende prosjektløp uten samordning vil være både uheldig og ressurskrevende, og kan i verste fall svekke både fremdrift, miljøprofil og troverdigheten til hele prosjektet.

Dersom utviklingen fortsetter med separate konsepter, risikerer man:

- To forskjellige prosessanlegg, med hver sine areal- og transportbehov
- To ulike løsninger for deponi, med dobbel naturbelastning
- To transportsystemer, inkludert underjordisk logistikk fra gruve til prosessanlegg, ca. 6 kilometer
- To sett med søknader, vurderinger og vedtak, noe som kompliserer behandlingen i Nome kommune, DMF og andre nasjonale instanser

REE Exploration mener at et felles, samordnet løp, med én grønn mineralpark, vil være den klart beste løsningen for alle parter. Ikke minst vil det:

- Redusere det samlede arealbehovet og naturinngrepene
- Forenkle reguleringsprosesser og myndighetsbehandling
- Gi bedre forutsigbarhet for lokalbefolkningen
- Skape grunnlag for teknologisk samspill og felles infrastruktur

REE Exploration stiller seg positiv til dialog og samhandling med øvrige aktører på Fensfeltet, og vil arbeide for at eventuelle fremtidige søknader og planer skjer innenfor en koordinert ramme som gjør det lettere for Nome kommune å ta helhetlige beslutninger.

Slik sikrer vi at Fensfeltet utvikles som ett industriprosjekt med flere partnere, ikke flere prosjekter i samme landskap.

6. Nukedalen og Vinsås – en realistisk løsning med faglig og lokal forankring

Konsekvensutredningen vurderte fire alternative områder. Blant disse ble Bærevann vurdert som mest aktuell i en tidlig fase blant gruveaktørene, men KU-en konkluderer nå med at dette området har så store miljøkonflikter at det ikke bør inngå i videre planlegging. Det samme gjelder Dagsrud, som har lignende utfordringer.

Blant de fire alternativene fremstår dermed Nukedalen og Vinsås som de mest relevante for videre vurdering. Disse områdene:

- Har allerede vært gjenstand for grundig konsekvensutredning
- Kommer vesentlig bedre ut på nøkkelkriterier som naturkonflikt, landskap og samfunnsbelastning
- Ligger geografisk tett inntil hverandre, og utgjør til sammen et areal på ca. 8 km²

REE Exploration mener at kombinasjonen av disse to områdene nå utgjør den beste kandidaten for videre planlegging, både faglig og praktisk. Særlig sett i lys av at:

- Arealbehovet for hele prosjektet nå er redusert til ca. 2,5 km², på grunn av nylig fremkommet informasjon
- Det er mulig å gjøre en presis, stedstilpasset avgrensning innenfor allerede utredede områder, uten behov for ny prosess eller utvidede konsekvensutredninger av helt nye områder
- KU-en selv åpner for at Nukedalen og Vinsås bør vurderes videre med mer detaljerte, samkjørte og skreddersydde analyser

REE Exploration anbefaler at Nome kommune, i sitt videre arbeid, tar initiativ til å samle aktørene rundt en felles plan for utvikling i denne sonen. Det vil legge til rette for:

- Mindre belastning på nye naturområder
- Bedre teknisk og logistisk samkjøring
- Større lokal aksept og tydeligere planmessig rammeverk

Vi mener det nå foreligger et konkret og gjennomførbart alternativ, som kombinerer faglig kvalitet, redusert inngrep og gjennomførbarhet, og vi oppfordrer kommunen til å bruke dette som utgangspunkt for neste fase i planleggingen.

7. En konsekvensutredning basert på feil forutsetninger – behov for justering i vurderingsgrunnlaget

Konsekvensutredningen for Fensfeltet er gjennomført med utgangspunkt i et forventet arealbehov på ca. 4 km² for hvert av de fire alternativer, der hvert enkelt område ble vurdert som om det kunne romme all nødvendig infrastruktur og deponi.

Men situasjonen har endret seg vesentlig etter at KU-en ble utarbeidet:

- Det reelle behovet for areal er nå redusert til ca. 2,5 km²
- Årsakene til dette er ikke helt kjent for REE Exploration, men det totale prosjektomfanget er nå mindre enn antatt

Dette innebærer at en stor del av vurderingsgrunnlaget i KU-en ikke samsvarer med dagens realiteter. Risikoen ved dette er at:

- Kommunen fatter beslutninger på et foreldet eller overdimensjonert grunnlag
- De mest realistiske løsningene, som kombinasjonen av Nukedalen og Vinsås, undervurderes i forhold til deres reelle gjennomførbarhet og naturfortrinn
- Det stilles urimelige krav til areal og tilpasning, som ikke lenger er relevante

REE Exploration mener derfor at Nome kommune bør:

- Tydelig anerkjenne at grunnlaget for KU-en delvis har endret seg, og at det må tas hensyn til i videre behandling
- Justere den strategiske vurderingen i tråd med det faktiske behovet for infrastruktur og deponi, og rette blikket mot de allerede utredede og minst konfliktfylte områdene

Det vil være både urimelig og uhensiktsmessig å starte en ny utredningsrunde når det allerede foreligger et alternativ, Nukedalen/Vinsås, som kan dekke behovet innenfor de nye forutsetningene og med færre konsekvenser.

8. Oppsummering og anbefalinger

REE Exploration anerkjenner konsekvensutredningen (KU) som et viktig og nødvendig verktøy i vurderingen av arealbruk og naturinngrep på Fensfeltet. Samtidig mener vi det er avgjørende at Nome kommune nå kombinerer KU-ens faglige vurderinger med:

- Nye opplysninger om redusert arealbehov
- En bevissthet om KU-ens begrensninger
- Og en forståelse for den strategiske og geopolitiske betydningen av å realisere dette prosjektet på en samordnet og bærekraftig måte

Basert på dette anbefaler REE Exploration følgende:

1. **Anerkjenn at forutsetningene i KU-en ikke lenger samsvarer med prosjektets faktiske behov**, og at vurderingsgrunnlaget må justeres deretter.
2. **Behold søkelys på de allerede utredede områdene Nukedalen og Vinsås**, som fremstår som de mest realistiske og gjennomførbare alternativene innenfor et sterkt redusert arealbehov.
3. **Styr prosessen i retning av én samlet grønn mineralpark**, hvor aktørene samarbeider om felles teknologiske løsninger, logistikk og miljømessige hensyn, til beste for natur, lokalsamfunn og industriutvikling.
4. **Prioriter en ny vurdering av massehåndtering og deponiløsning**, der målet er å redusere volum, finne sirkulære bruksområder og tilpasse løsningene til landskap og geologi.
5. **Inviter aktørene til en samordnet dialog**, med mål om å legge til rette for et enhetlig og gjennomførbart prosjektgrunnlag, som myndigheter og lokalbefolkning lettere kan forholde seg til.
6. **Ta eierskap til Fensfeltets rolle som et nasjonalt og internasjonalt viktig prosjekt**, og sørg for at Nome kommune fremstår som en ansvarlig, strategisk og fremtidsrettet utviklingsaktør.

REE Exploration ønsker å være en aktiv og ansvarlig medspiller i det videre arbeidet. Vi står til disposisjon for dialog med både kommune og øvrige aktører, og vil bidra konstruktivt til utviklingen av en grønn og samfunnsnyttig mineralindustri på Fensfeltet.

Med vennlig hilsen

REE Exploration AS

Gunnvald Solli
Hovedeier og forretningsutvikler

Ole Daniel Danbolt
Styreleder og juridisk ansvarlig

Asbjørn Aakvaag
Investoransvarlig

Kurt Parkstad
Daglig leder og kontaktperson
950 36 082
parkstad@online.no